

MERÉNYI MIKLÓS

Képviseleti igények a rendszerváltás politikai diskurzusában

A rendszerváltás után a politikatudományban a képviselet kérdése fejtörést okozott a kutatóknak. Vita tárgyává vált, alkalmazhatóak-e a nyugati szakirodalom közpolitikai rezponzivitáson alapuló, a képviseletet megbízó-ügynök viszonyként bemutató elméletei. Nem volt egyértelmű, milyen értelemben beszélhetünk törésvonalakról, amit a politika megjelenít, és egyben formál. A nemzetközi diskurzusban az utóbbi időben „konstruktivista fordulat” látszik beállni a képviselet kapcsán, ami segíthet új keretbe helyezni ezeket a vitákat. Saward befolyásos konstruktivista elmélete a csoportérdekeket nem tartja előre meghatározottnak, amit a képviselő csak fel kell vállaljon. A képviselet a potenciális képviselő általi igény megfogalmazásával kezdődik, mely tartalmazza a potenciális képviseltek releváns vonásainak hipotézisét. Ez hozza létre a képviseltek csoportját, akik felhatalmazzák az igény bejelentőjét egy ügy képviseletével. Saward nem a képviselő és képviseltek viszonyát (szimbolikus, leíró vagy szubsztantív formáját) kívánja megragadni, hanem az igénybejelentést és az ahhoz társuló csoportépítési folyamatot. A képviseleti igények olyan nyilvános állítások, melyek magukban foglalják, kinek kellene képviselőnek lennie, kik a képviseltek és hogyan kell működnie a képviseletnek, mit tehet a hatalom a társadalom autonóm szféráiban. Ezek a feltérképezetlen viták tudattalanul is jelen voltak a politikatudomány képviseletre vonatkozó rákérdezései mögött. Fókuszba állításuk élesen veti fel a kérdést, hogyan befolyásolta az átalakulás tapasztalata az elveket, melyek a rendszerváltás történeti-társadalmi kontextusában vezeték a demokratizálódásról, a nép képviseletéről való gondolkodást? Előadásomban Saward elméletére építve a rendszerváltás időszakának főbb képviseleti igényeit (a hatalomátmentés kritikája, önkorlátozás, a politikum újraalkotása, felzárkózás) kívánom rekonstruálni, a rendszerváltás feladatára és a politikai képviselet, mint tevékenység autonómiájára fókuszálva.